

IN MEMORIAM

DUPĂ VIRTUTE, „ÎNAINTE, CĂTRE SECOLUL AL XIII-LEA” ALASDAIR CHALMERS MACINTYRE (1929–2025)

Alasdair Chalmers MacIntyre s-a născut la 12 ianuarie 1929, fiul lui Eneas MacIntyre și al soției Margaret (născută Chalmers), ambii medici scoțieni de origine irlandeză. A crescut la Londra și a fost educat la colegiul Epsom, Surrey, purtând cu sine, mândru, tradiția orală galică, irlandeză și scoțiană. A studiat la Queen Mary College și la Universitatea din Londra (1945–49). În această perioadă a fost puternic impresionat de sărăcia din East End, ceea ce l-a și apropiat de marxism, precum și de filosofia morală, în general, ajungând să fie probabil cel mai important filosof al eticii și moralei de la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI. MacIntyre a finalizat licența în clasicism la Universitatea din Londra (1949) și a obținut diplome de Master în Filosofie de la Universitatea din Manchester (1951) și Universitatea din Oxford (1961). A predat la mai multe universități din Marea Britanie, iar în 1970 a imigrat în Statele Unite, continuând să predea la universități de mare prestigiu precum Universitatea din Boston, Universitatea Vanderbilt, Universitatea Duke și Universitatea Notre Dame. A fost notoriu dincolo de sferile academice, contribuind la revitalizarea eticii și politicii aristotelice cărora le-a asigurat un rol crucial în filosofia istoriei, dar și în viața intelectuală și curentă a contemporanilor. Ca filosof, a evidențiat rolul teoretizării în cadrul general al „filosofării”. A fost profesor invitat la Universitatea Princeton și a fost președinte al Asociației Americane de Filosofie. În 2010, a fost distins cu *medalia Aquinas* de către Asociația Americană de Filosofie Catolică. A fost membru al Academiei Americane de Arte și Științe (din 1985), al Academiei Britanice (1994), al Academiei Regale Irlandeze (1999) și al Societății Americane de Filosofie (2005). S-a pensionat în 2010, continuând să activeze în calitate de *distins cercetător senior* al Centrului pentru Etică și Cultură Notre Dame de Nicola. La 21 mai 2025, Alasdair MacIntyre a trecut la cele veșnice.

Mereu preocupat de virtute, a schimbat de câteva ori direcția concepțiilor sale: a fost marxist, a susținut că moralitatea actuală a fost tăiată de la rădăcini „în mare parte datorită iluminismului”, a devenit apoi catolic și a denunțat individualismul, a abordat provocator și a reînnoit abordarea eticii contemporane prin meditații despre prăbușirea și ieșirea omenirii dintr-un nou „ev întunecat”.

Timpuriu, la numai 24 de ani, MacIntyre a avut convingeri marxiste și a publicat lucrarea *Marxism: An Interpretation* (1953), dar a ajuns la concluzia că marxistii nu răspund adecvat moral problemelor de natură morală, mai ales în regimurile marxiste, unde critica rațională pe teme morale nu are locul cuvenit. Încă din *Against the Self-Images of the Age* (1971), filosoful critică eșecul moral al creștinismului, marxismului și al psihoanalizei. Opera sa de maturitate *After Virtue* (1981) a avut un succes remarcabil, fiind aclamată ca o critică semnificativă și potențial controversată a filosofiei morale contemporane, „un nou studiu uimitor al eticii de către unul dintre cei mai importanți filosofi morali din lumea vorbitoare de limba engleză” („Newsweek”). A fost tradusă în peste cincisprezece limbi de circulație internațională și a înregistrat și vânzări record și s-a vândut în peste o sută de mii de exemplare. Și acum la aproape jumătate de secol, lucrarea reprezintă un reper în studiul și interpretările problemelor etice ale lumii contemporane.

Pornind în *After Virtue* de la poemele homerice marcante pentru epoca antică a *agathos*, a bărbaților liberi nobili, bravi și deștepți, și ajungând în contemporaneitatea secolului XX, Alasdair MacIntyre (care se descrie ca „revoluționar de factură aristotelică” și urmaș al lui Toma d’Aquino, desigur, în calitatea acestuia de pe urmă de continuator al lui Aristotel în probleme morale și filosofice) investighează tragica separare a filosofiei morale de rădăcinile aristotelice ale acesteia, lansată într-o zonă de incoerență prin contribuția de cotitură a Iluminismului (a „rațiunii autonome”) care a separat valorile de fapte, insistând asupra unui presupus standard obiectiv și impersonal angajat în distingerea oamenilor buni de cei răi, a faptelor bune de cele rele, sau, a practicilor bune de cele rele etc. Cu toate acestea, în concepția lui Alasdair MacIntyre, exact acest standard nu este cu adevărat clar și nici cu adevărat disponibil.

Alasdair MacIntyre este exponentul revitalizării eticii pe fundamentul împlinirii („înfloririi”) umane pentru a ieși din „evul întunecat” în care lumea pare să se afunde, tocmai prin valorificarea lecției etico-morale moștenită de la Aristotel, pentru a ieși deci din „evul întunecat” prin etica virtuții și prin comunitarism, MacIntyre demonstrând o vădită suspiciune față de liberalism, individualism și Iluminism.

Lucrarea *A Short History of Ethics* (1966) marchează separarea sa critică de filosofia analitică care nu ia în seamă istoria conceptelor morale și nici corelația dintre reformarea conceptelor morale și schimbările produse în viața socială, mai ales într-un problematic secol XX, marcat de „emotivitate”, ceea ce face din etică un apendice al preferințelor personale; prea puțin pentru o viață morală demnă de om. Raportându-se la Thomas Kuhn și la schimbările paradigmatică ca marcă a progresului științific, Alasdair MacIntyre își reconfirmă convingerea că secolul al XX-lea este mai degrabă grotesc din punct de vedere moral, tragic rătăcind printre tradiții morale paradigmatică, dar și incomensurabile: cunoașterea și învățăturile, inclusiv cele de factură morală, reprezintă doar niște concepte disparate, fără ecou, într-un dialog ciudat și interminabil, fără șanse de a ajunge la consens. Cum ar putea conlucra drepturile omului, fericirea tuturor, alegerile individuale, voința majorității, hedonismul, voința de putere, compasiunea și abnegația? Avem nevoie să lăsăm în urmă „natura umană așa cum se întâmplă să fie” prin educație morală, principială, sperând să ajungem la „natura umană așa cum ar putea fi dacă-și realizează telosul”.

În *Dependent Rational Animals* (1999) a argumentat inadecvarea etică a statului național condus exclusiv printr-o politică tranzacțională (nu de deliberare rațională) sub controlul elitelor afluate și puternice. Așadar, statul-națiune nu funcționează etic, înspre binele ființelor umane; ceea ce este nevoie este o politică intens deliberativă a comunității locale, una reprezentată de polis ca în concepția lui Aristotel. Lucrările *Whose Justice? Which Rationality?* (1988) și *Three Rival Versions of Moral Enquiry* (1990) susțin importanța educației pentru raționalitate, precum și a practicării raționalității la scara amplă a comunităților, fie acestea locale naționale, fie chiar regionale și internaționale; istoria tradițiilor trebuie învățată și analizată deodată cu raționalitatea devotării față de o tradiție: spre exemplu, ar trebui să înțelegem analizând rațional tradițiile non-aristotelice precum „humeanismul”, „kantianismul” sau „utilitarismul” în corelație cu Iluminismul, înțelegând cum au contribuit acestea la Iluminism și de ce au eșuat. Înțelegând falimentul lor etic (în baza lecțiilor aristotelice), ar trebui să putem progresa către zone etice și morale cu adevărat fertile. Meritul impresionant al filosofului Alasdair MacIntyre rămâne un salutar temei pentru revoluții etice posibile și pentru progresul moral viitor.

Lucrări:

- Alasdair MacIntyre, *Marxism: An Interpretation*, Londra, SCM Press, 1953.
- Alasdair MacIntyre (editată cu Antony Flew), *New Essays in Philosophical Theology*, Londra, SCM Press, 1955.
- Alasdair MacIntyre, *The Unconscious: A Conceptual Analysis*, ediția a doua, Londra, Routledge & Kegan Paul, 2004 (1958).
- Alasdair MacIntyre, *Difficulties in Christian Belief*, Londra, SCM Press, 1959.
- Alasdair MacIntyre (ed.), *Hume's Ethical Writings*, New York, Collier, 1965.
- Alasdair MacIntyre, *A Short History of Ethics*, Londra și New York, Routledge & Kegan Paul, 1966, 1998.
- Alasdair MacIntyre, *Secularization and Moral Change*, The Riddell Memorial Lectures, Oxford University Press, 1967.
- Alasdair MacIntyre, *Marxism and Christianity*, Londra, Duckworth, 1968, 1995.
- Alasdair MacIntyre (cu Paul Ricoeur), *The Religious Significance of Atheism*, New York, Columbia University Press, 1969.
- Alasdair MacIntyre, *Herbert Marcuse: An Exposition and a Polemic*, New York, The Viking Press, 1970.
- Alasdair MacIntyre, *Marcuse*, Fontana Modern Masters, Londra, Collins, 1970.
- Alasdair MacIntyre, *Sociological Theory and Philosophical Analysis* (antologie, co-editată cu Dorothy Emmet), Londra and Basingstoke, Macmillan, 1970.
- Alasdair MacIntyre, *Against the Self-Images of the Age: Essays on Ideology and Philosophy*, Londra, Duckworth, 1971.
- Alasdair MacIntyre (ed.), *Hegel: A Collection of Critical Essays*, Doubleday, 1972.
- Alasdair MacIntyre, *After Virtue*, University of Notre Dame Press, 1981, 2007. Tradusă în limba română la Editura Humanitas, în 1998.
- Alasdair MacIntyre, *Whose Justice? Which Rationality?* University of Notre Dame Press, 1988.
- Alasdair MacIntyre, *Three Rival Versions of Moral Enquiry*, The Gifford Lectures, University of Notre Dame Press, 1990.
- Alasdair MacIntyre, *First Principles, Final Ends, and Contemporary Philosophical Issues*. The Aquinas Lecture, Milwaukee, Marquette University Press, 1990.
- Alasdair MacIntyre, *The MacIntyre Reader*, Knight, Kelvin (ed.), Notre Dame, University of Notre Dame Press, 1998.
- Alasdair MacIntyre, *Dependent Rational Animals: Why Human Beings Need the Virtues*, Chicago, Open Court, 1999.
- Alasdair MacIntyre (cu Anthony Rudd și John Davenport), *Kierkegaard After MacIntyre: Essays on Freedom, Narrative, and Virtue*, Chicago, Open Court, 2001.
- Alasdair MacIntyre, *Edith Stein: A Philosophical Prologue, 1913–1922*, Rowman & Littlefield Publishers, 2005.
- Alasdair MacIntyre, *The Tasks of Philosophy: Selected Essays*, Volume 1, Cambridge University Press, 2006.
- Alasdair MacIntyre, *Ethics and Politics: Selected Essays*, Volume 2, Cambridge University Press, 2006.
- Alasdair MacIntyre, „The End of Education: The Fragmentation of the American University”, *Commonweal*, 20 October 2006, Vol. CXXXIII, No. 18, 2006.

- ****Alasdair MacIntyre's Engagement with Marxism: Selected Writings, 1953–1974*, Blackledge, Paul and Neil Davidson, eds., Haymarket, 2009.
- Alasdair MacIntyre, *God, Philosophy, Universities: A Selective History of the Catholic Philosophical Tradition*, Lanham, Rowman & Littlefield, 2009.
- Alasdair MacIntyre, „The Nature of The Virtues”, in *Living Ethics*, Minch and Weigel (eds.), 2009.
- Alasdair MacIntyre, *Ethics in the Conflicts of Modernity: An Essay on Desire, Practical Reasoning, and Narrative*, Cambridge University Press, 2016.

Referințe:

- <https://www.theguardian.com/books/2025/may/25/alsadair-macintyre-obituary>.
- <https://www.britannica.com/biography/Alasdair-MacIntyre>.
- <https://www.nytimes.com/2025/06/02/books/alsadair-macintyre-dead.html?auth=login-google1tap&login=google1tap>.
- <https://www.theguardian.com/books/2025/may/25/alsadair-macintyre-obituary>.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Alasdair_MacIntyre.
- Kaczor, Christopher, „Remembering Alasdair MacIntyre (1929–2025)”, *Word on Fire*. Accesat la 22 mai 2025.

Henrieta Șerban